

GÜZELLİK HAKKINDA KONUŞURKEN AYNI ŞEYİ DÜŞÜNÜYOR MUYUZ?

Yasin KEÇELİ *–Andrej DÉMUTH **–Slávka DÉMUTHOVÁ ***

Özet

Bu makalenin temel amacı güzellik kavramını en iyi şekilde açıklamakla birlikte, diğer dil ailelerinden birçok farklı dil ile etimolojik, bağlamsal ve dil bilimsel yönlerden farklılıklarını ve benzerliklerini irdelemek ve açıklığa kavuşturmadır. Bu sayede güzellik kavramının farklı boyutlarıyla birlikte tümüyle ele alınıp aslında açıklaması neredeyse imkânsız olan bu kavramın, anlamsal boyutlarıyla birlikte analizinin üzerinde çalışılmıştır. Benzer şekilde bu araştırmada güzellik kavramının anlamını kavramada karşımıza çıkabilecek sorunların en temel nedenlerinden birinin birden fazla farklı alana dayanan soyut ve kapsayıcı bir kavram olduğuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güzellik, estetik, etimolojik, dil bilimi, bağlamsal.

DO WE THINK OF THE SAME THING WHEN WE TALK ABOUT BEAUTY?

Abstract

The main purpose of this article is to explain the concept of beauty in the best way, to examine and clarify the differences and similarities in many different languages from other language families with etymological, contextual and linguistic aspects. In this way, it has been

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Trnava Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi, keceliyasin@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1420-9369.

** Prof. Dr., Bratislava Komenius Üniversitesi, andrej.demuth@uniba.sk, ORCID: 0000-0003-3133-2908.

*** Doç. Dr., Trnava Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi, slavka.demuthova@ucm.sk, ORCID: 0000-0003-1879-6871.

studied to analyze the concept of beauty with its different dimensions, and to analyze this concept, which is almost impossible to explain, together with its semantic dimensions. Similarly, in this study, it has been tried to draw attention to the fact that one of the main reasons for understanding the meaning of the concept of beauty is an abstract and inclusive concept based on more than one different area.

Keywords: Beauty, aesthetics, etymological, linguistics, contextual.

1. Giriş

Güzelliğin, felsefe ve estetik üzerine yapılan çalışmaların en temel kavramlarından biri olduğunu öncelikle belirtmek gerekmektedir. Günümüzde felsefe alanında çalışan birçok filozof ve Pisagorcuları dünyayı algılama konusunda sayı ve oranların incelenmesine yönlendiren temel motivasyonun güzellik olduğuna inanmakta (Vopinka, 2001) ama aynı zamanda gerçeğin, bilgeliğin ve iyiliğin tek bir kümede toplanmasının özellikle güzellik vasıtasıyla olduğuna inanmaktadırlar. İşte bu sebeple, bir felsefi çalışmanın nihai hedefi güzellik olmalıdır (Schelling, 1990).

İki buçuk bin yıldan fazla süren bu yoğun çalışmaya rağmen, güzelliğin ne olduğuna ve güzelliği neyin oluşturduğuna dair tatmin edici ve genel olarak kabul görmüş bir güzellik tanımından söz edilememektedir. Bu açıdan bakıldığında, aslında birçok akademisyen ve araştırmacı, güzelliğin özünde tanımlanamaz olduğunu ve hatta, sonsuz sayıda güzellik türü olduğunu (Levinson, 2011, s. 190-207) ve güzelliğin tümüyle farklı unsurlarının, yönlerinin veya bileşenlerinin olduğu görüşünde hemfikirlerdir. Bu nedenle güzellik kavramının tümüyle ve bütün etmenleriyle kavranmasının mümkün olmadığını belirtmekte fayda vardır. Bundan ötürü akademisyenler ve araştırmacılar sıklıkla, güzellik kavramına, eşlik eden diğer kavramların (çekicilik, ilahi güzellik, zarafet, şıklık vb.) ve bu iç çeşitliliğin etmenlerinin, benzer yönlerinin ve ilgili faktörlerin incelenmesine odaklanmaktadırlar.

Diğer yandan, bu makalenin en temel amacı güzellik kavramını en iyi şekilde açıklamakla birlikte, diğer dil ailelerinden birçok farklı diller ile etimolojik, bağlamsal ve dil bilimsel yönlerden farklılıklarını ve benzerliklerini irdelemek ve açıklığa kavuşturmadır.¹ Diğer bir deyişle, bu çalışmanın konusu, güzellik kavramının sadece estetik çalışmasında değil, genel anlamda en belirsiz kavramlardan biri olmasının nedenlerinin bir analizidir. Güzelliğin sorunlu ve anlaşılması zor olmasının olası nedenlerinden biri potansiyel çok boyutluluğudur diyebiliriz. Güzellik, birçok farklı alandan ve birden fazla bo-

¹ Bu çalışma, Slovak Araştırma ve Geliştirme Ajansı tarafından APVV-19-0166 numaralı sözleşme kapsamında desteklenmiştir.

yuttan beslenmiştir ve bu nedenle bu boyutları tek bir şemsiye kavram altında toplamak genellikle çok zordur. Güzellik kavramının böylesine çok boyutlu bir yapısının olması, aslında gündelik dilde kullanımını da açıklamaktadır.

Güzellik kavramına genel olarak baktığımızda, bu kavramın aslında karmaşık bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Dahası, güzellik kavramının genel olarak günlük konuşma dilinde iyilik, tatlılık veya mutluluk ile aynı anlamda veya yakın anlamlarda kullanıldığı gözlenmektedir. Dolayısıyla, bu makale ile birlikte güzellik kavramının Türkçede ve diğer dillerdeki etimolojik kökenine inerek bu kavramın farklı dillerde, farklı kültürlerde nasıl ve ne şekilde kullanıldığına açıklık getirilmesi hedeflenmektedir.

Yüzyıllardır güzellik kavramı üstüne birçok araştırma yapılmış olmasına rağmen hâlâ kabul görmüş bir tanımlama olmaması dikkate değerdir. Kültürel, tarihsel ve etimolojik farklılıklar bu tanımlamanın önüne geçtiği düşünülen temel etmenlerden yalnızca birkaç tanesidir demek yanlış olmayacaktır. Zira, bu sayede güzellik kavramının algılanışının da aslında kültürden kültüre, dilden dile farklılık gösterdiğini söylemek de mümkündür.

2. Estetiğin Boyutları

2.1. Etimolojik boyutlar

Birçok farklı dilde güzelliği belirtmek veya tanımlamak için kullanılan terimlere bakacak olursak bu kavramı belirtmek için kullanılan en temel kelimelerin genellikle tamamen farklı kelime köklerinden veya etimolojik köklerden geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Örneğin İngilizcede, etimolojik olarak kökleri Eski Fransızca ve Latince olan *beauty* ifadesiyle bağlantılıdır. İngilizce *beauty* teriminin orijinal kökeni Fransızca *bel* ifadesidir ve bu kelimenin kökeni de Latince *bellus* kelimesi ile bağlantılıdır. Etymonline adlı genel ağ sayfasına göre kökeni “On dördüncü yüzyıl başlarından, *bealte*, fiziksel çekicilik, aynı zamanda ‘iyilik, nezaket veya incelik’, Anglo-Fransızcasında *beute*, Eski Fransızcadaki *biauté* ‘güzellik, baştan çıkarıcılık veya kıskırtıcılık olarak nitelenmekle birlikte, güzel insan’ (On ikinci yüzyıl, Modern Fransızcadaki *beauté*), daha önceleri *beltet*, Latince halk dilinde ise *bellitatem* (yalın olarak *bellitas*) ‘hoşa giden durum, memnuniyet verici his’ (aynı zamanda İspanyolcada *beldad*, İtalyancada ise *belta*), Latince de ise *bellus*”tur (Etymonline, 2020).

Şunu da belirtmek gerekir ki, *Cambridge Advanced Learner’s Dictionary* adlı sözlük, güzellik kavramını “özellekle birine ya da bir şeye baktığımızda büyük zevk veren, hoş olma, memnuniyet hissinin kalitesi” şeklinde tanımlamaktadır (McIntosh, 2013). Bu sayede, İngilizcede güzellik kavramının en temel anlamı, hoş bir duyuusal uyarının belirtilmesi ile bağlantılıdır diyebiliriz.

Öte yandan, *Oxford Advanced Learner's Dictionary* adlı sözlükte ise güzellik kavramının tanımı çok farklı bir şekilde ele alınarak şu şekilde tanımlanmaktadır: “Duyulara veya zihne zevk verme kalitesi” (Hornby, 2011). Bu tanımlamaya göre, güzellik sadece duyuşsal algılarla sınırlı bir kavram olmamakla birlikte (güzellik sadece bakan kimsenin gözünde veya kulağında değil) aynı zamanda rasyonel bir kavramdır veya zihinsel hazzın bir nesnesidir. Güzel şeyleri sadece duyularımızla algılama zorunluluğu yoktur. Aslında onları hayal gücümüzün bir ürünü olarak veya başka bir şekilde ifade edecek olursak hafızamızın da yardımıyla hayal edebilmekteyiz. Her iki durumda da güzel nesnelere, bizim sevdiğimiz bir şeydir, hoşlandıklarımızın bir görüntüsü, zevk veya haz duygularını uyandıran şeylerdir. Aynı şekilde benzer durumu Latin terminolojisine dayanan İspanyolca ve İtalyanca gibi diğer dillerde de gözlemlemek mümkündür. Latince *bellus*'tan gelen bu terimin etimolojik kökenleri, orijinal ve ilk anlamı belirli şekilde (duyuşsal veya rasyonel olarak) hedonistik bir kökene dayanmaktadır. Güzel bir obje duyularımıza hitap eder, görünürdür veya görseldir ve böyle bir görüntünün algılanması bizde içsel olarak belirli nesnelere algılanmasıyla ortaya çıkan kendi hoş durumumuzun bir yansımasını çağrıştırmaktadır.

Yine benzer şekilde duyuşsal güzellik mantığını Türkçe, Almanca veya İsveççede de ortak olarak bulabilmek mümkündür. Nişanyan'a göre, Türkçe güzellik kelimesi *güzel*, Eski Türkçeden gelmektedir (Nişanyan, 2011). İsveççede veya başka bir ifadeyle Proto-Cermen dilindeki *vacker* (Kluge, 1891) kelimesi, bir nesnenin algılanmasından kaynaklanan tatlı hazzı ifade etmektedir. Öte yandan, Almancada *die Schönheit* (İsveççe *skönhet*) kelimesi görşelliği (Pfeifer, 1993) (Eski Almanca *Scōni ansehnlich*) ve görünüşü (*schauen*) göstermektedir. *Der deutsche Wortschatz von 1600 bis heute* (DWDS) sözlüğünün yazarları, bu kelimenin orijinal anlamının görsel, görünür ve canlı (işitsel algılarla ilgili) olarak bu şekilde türediğini ve kökeninin “güzel, iyi, hoş” olduğunu varsaymaktadırlar. Bu sözcüğün kökü, güzelliğin sadece görme yeteneği ile değil, aynı zamanda dikkat etme ve gözlemeleme yeteneği ile de ilgili olduğuna işaret etmektedir. Basitçe anlatacak olursak objelerin güzelliği, hayal dünyamızda dikkatimizi çeker ve objelerin dikkat çekmeye değer olanını görmemizi sağlar. Bu sebeple de sıfat olan *schön*'den, aynı zamanda doğrudan objelerin kendilerine (süsleme veya mücevher gibi dekorların algılanmasına değil de doğrudan kendilerine) ve istisnai özelliklerine atıfta bulunan *Schönheit* kelimesinin anlamı da türemektedir (Pfeifer, 1993). Bu nedenle güzellik kavramını, yalnızca hayal gücümüzde canlandırdığımız o objenin güzelliğini veya kendi güzelliğimizi göstermek için değil, aynı şekilde bu kavramları ve hisleri kışkırtan şeyleri ontolojize etmek için de kullanmaktayız. Bu durumda sınırı direkt olarak algıdan objeye çekiyoruz da diyebiliriz ve yine Latince *bel-*

lus kelimesinin yanı sıra, *pulchritūdō* kelimesinin de kullanıldığını görmekteyiz (Muhtemelen *polcher*'dan, -ch- ile yazım Grek etkisiyledir.), bu nedenle kökünün *polkro-* veya *pelkro-* olduğunu varsayabiliriz. Walde (1938) (Walde-Hoffmann) ve Pokorny (1959) bunun diğer köklerden (form, Venüs) gelen PIE *perkr* (renkli) veya *formōsitās*, *venustās*'e ait olduğunu varsaymaktadır. Ancak hepsi duyuşal hoşluktan ziyade belirli bir estetik benzersizliği, mükemmelliği veya biçimsel mükemmelliği ifade eder (Şpañár, 1998). Benzer şekilde, güzelliği ifade etmek için en temel tanımlamalardan biri *κάλλος* (*kallos*) gibi olan birkaç kelime vardır. *Kallos* (Liddell ve Scott, 1940) ilk olarak vücudun güzelliğini ve ikincil olarak da belirli bir kimsenin güzelliğini ifade etmek için kullanılmaktadır. Kavram olarak sadece kadınları ve genç kızları tanımlamak için kullanılmaktadır. İlginç bir şekilde, İngilizcede güzelliğe benzer şekilde Latince de *bellus* ifadesinin neredeyse sadece kadınları ve çocukları tanımlamak için kullanılmaya eğiliminde olmasının aksine ve yine ironik olarak bir adamı savaşı bir şekilde veya agresif bir şekilde (Erkekler için kullanılan kelime ise yakışıklıdır.) tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu anlayış, Shakespeare'in *Sonnets*'teki güzel kavramını kullanmasıyla değişmiştir; çünkü bu eserin ilk yüz yirmi altısı, genç bir erkek aristokratın güzelliğine ve diğer yirmi beşi ise koyu saçlı bir kadının güzelliğine adanmıştır. Geçmiş zamanlarda ise başka bir bakış açısından bahsetmek mümkündür. Bunun örneklerine bakacak olursak, bir insanın çekiciliği hakkında düşünme şekli gizli ve manevi anlamda anlaşılmıştır (Cunliffe, 1924). Neo-platonik Marsilio Ficino, bu tanımlamadan açıkça cinsellekle ilişkilendirilemeyen platonik veya kozmik sevginin bir ifadesi olarak bahsetmiştir. Bir kadın için kaba, hatta bayağı -biyolojik- sevgi şeklinde tanımlanmıştır. Erken Modern İngilizcedeki güzellik ve cinsellik anlayışı Hilsky tarafından da açıklanmıştır (Hilský, 1997). *Kallos* kavramını sadece kıyafet ve mücevher gibi aksesuar veya dekoratif eşyaları tanımlamak için kullanmak mümkündür, nitekim onları kullanan insanları daha güzel veya çekici yapan aksesuarlardır (Liddell ve Scott, 1940). Almancada (ve sadece Almanca ile sınırlı olmamakla birlikte), bu güzellik katkısını veya güzelliğin vurgulanmasını (*schönen*) özellikle ifade edecek bir kelime bile bulunmaktadır. Şeylere güzellik eklemek, onlara güzellik sağlamak mümkündür (Afrodit kuşağını Graces - Charites'e ödünç vermesi gibi) (Schiller, 1992). Bu bağlamda bir şeyleri, bir nesneyi ya da bir objeyi ve hatta kendimizi dekore etmek ve süslemek mümkündür. Ancak sadece onları algılayışımızda değil, aynı zamanda bu şeyleri kendilerine doğrudan müdahalede bulunarak iyileştirmek, eksikliklerini örtmek ve görünümelerini, formlarını veya özelliklerini iyileştirmek de mümkündür.

Dahası, benzer bir ontolojik güzellik anlayışını bazı Slav dillerinde de bulmak mümkündür. Örneğin, Rusçada güzellik kavramını ifade etmek için, Eski

Slav dillerinde görüldüğü gibi kırmızı renk için türetilen terimler kullanır: *краса* / *красота* / *красьнъ* (Derksen, 2008). Proto-Slav dillerinde ise güzellik kavramı, *krasa*; parlaklık, kırmızı, ateş rengi ve yine Proto-Slav dillerinde *kresati* ile ilişkilendirilmiştir (Rejzek, 2001). *Slovak Dilinin Etimolojik Sözlüğü*'nde ise, ateş ve parlaklık ile kullanılmakla birlikte (Aynı terim ölü yakma, kremasyon, cenaze törenlerinde de kullanılmaktadır.) özellikle dekorasyon, süsleme ve donatma ile ilişkilidir. Bu noktada süslemek (bezemek), parlaklık eklemek veya özellikle bir şeyi kırmızıya boyamak, çekici bir renkle donatmak, yüzeyi bu renge uyarlamak (örneğin, boyalı bir Paskalya yumurtası olan *kraslica*) anlamına gelir. Buradan da Slav dillerinde, süslemenin iki farklı anlamını çıkarabiliriz: 1. Nesnenin gerçek niteliklerinin daha büyük bir beğenme hissi uyandıracak şekilde geliştirilmesi; 2. güzelleştirme / parlatma - bir nesnenin gerçekte eksik olduğu niteliklere sahip olduğunu varsayarak bu yarattığı izlenimi iyileştirmektir [Yüzdeki bir allık (kızılılık) sağlığın rengi, güzel görünüm, güzelliştir.] (Králík, 2015).

Güzellik kavramının farklı bir yönü Leh terminolojisinde de bulunabilir. Lehçede güzellik için en yaygın kullanılan temel kelime *piğkny*'dir. Bu kelimenin etimolojik olarak Çekçede karşılığı ise *pěkný* terimi olmakla birlikte Slovakçadaki karşılığı ise *pekný* ile aynıdır ve bu terim Proto-Slavcada *pikrú* (Kökü Latin *pulcher*'a benzer.) veya Eski Slavcada da *нѣгъ*'dan gelmektedir. *Slovak Dilinin Etimolojik Sözlüğü*'nde, bunun Hint-Avrupa *pej(e)*'nin bir türevi olabileceğini işaret etmektedir [“şişman olmak, bir şeyde bol bol bulunmak, coşmak”, bk. Eski Hintçede *páyate* (yükselen, coşan), ama aynı zamanda Avestaca, Zentçe kökü (birinin göğsünde süt olması)] (Králík, 2015). Bununla birlikte, ilginç bir şekilde, Çekçede ve Slovakçada *pěkný* daha düşük seviye bir çekiciliğe işaret ederken bu terimin Lehçedeki karşılığı, düzensiz karşılaştırmanın ikinci seviyesine işaret etmektedir. Bu kelimenin Lehçedeki eş değeri daha çok *ładny* (Proto-Slav *ladъ*) (Żmigrodzki, 2018) terimidir. *ładny* kavramı iyi bir görünüşü ifade eder; ancak daha farklı bir bağlamda düzenlilik, tertiplilik ve uyum anlamında kullanılır ve -uyum bu nefis olma durumunu besler- göze hoş gelir. Bizler hoş, zarif hareketleri sadece gözlemlenmeleri kolay oldukları için değil, aynı zamanda akıcılıklarından dolayı da deneyimlemeyi severiz. Çünkü bunlar doğaldır ve onları zorlanmadan gözlemleyebilir ve akıcı bir şekilde izleyebiliriz. Zarif hareketler düzenlidir, belirli kurallara ve düzene uyarlar ve bu da onları öngörülebilir kılar. Aynı şekilde bağlama uygun ve doğaldır, belirli bir düzene uyar. Bu yüzden Klasik İbranicede (Eski Ahit İbranicesi) güzelliği ifade eden ve simgeleyen İbranice *yapheh* kelimesinin çevirisi yapılmıştır. Bu kelime özellikle; uygunluğu, düzenliliği ve intizamı tanımlamaktadır (Clark, 1999). Bu tanımlaya göre; uygunluk, ahenk ve uyum güzelliğin en önemli yönlerinden birini ifade etmektedir. Ayrıca güzellik, sa-

dece güzel bir şeyin orantılı, uygun olması, bir şekilde çevresiyle (nesnenin ve bağlamın uygunluğu) içsel olarak uyumlu olması değil, her şeyden önce bizimle, bizim ihtiyaçlarımız ve yine bizim tercihlerimizle olan uygunluğuyla (nesnenin ve gözlemcinin) yankılanan, sarmalanan bir şeydir. Sonuç olarak bir şeyi seversek o zaman bizimle vücut bulur, bizimle uyumludur; tadı ile bizi harekete geçirir ve olumlu bir tepkiye neden olur (Démuth, 2018, s. 143-159).

Öte yandan bir dizi dilde (örneğin Sami dil ailesinde), güzellik kelimesinin dışsal etimolojisini belirli bir şekilde saptamak mümkün değildir; ancak bu dillerde sözü geçen temel fikir, dilin bağlamında ve bu terimin en sık çağrışımlarında bulunabilmektedir. Genellikle Arapçada *el-jamal* teriminin güzellik olarak çevirisi yapılmaktadır. Ancak İslam öncesi dönem anlayışı ile İslam sonrası dönem anlayışı arasındaki en temel fark şüphesiz İslam sonrası dönemde Kur'an'daki Allah'ın her şey üzerinde mutlak gücü ve mükemmelliği ile bağlantılı olan güzellik anlayışı doğrultusunda güzelliğin farklı yorumlanmasıdır (Vilchez, 2017). Benzer şekilde, Çince *měilì* kelimesi terim olarak güzel anlamındadır, ancak tüm ifadeye bağlı olarak fiziksel cazibe (*měirén* - güzel kadın), hoş bir tat (*měishí* - iyi tat) anlamına da gelebilmektedir. Bunun yanı sıra, iyileştirme ya da geliştirme (*měiróng*), iyi, haz veya dilek anlamlarına da gelebilmektedir (Chen ve ark., 2018).

Bu noktada bir başka önemli husus olarak güzellik kelimesi sıkça mükemmellik veya iyilikle karıştırılmaktadır. Bu, aralarında nedense var olan etimolojik ve anlamsal ilişkilerin mi yoksa sadece tarihsel çağrışımların mı bir sonucudur? Daha önceden belirtildiği gibi, İngilizce *beauty* teriminin geldiği orijinal Fransızca ifade, Latince *bellus* ile bağlantılı olan *bel'*dir. Bu Latince terimin kökü tarihsel olarak çok eskilere dayanmakla birlikte aynı zamanda oldukça da karmaşıktır. Eski Latince'deki *bellus* terimi genellikle *bonus* (iyi) veya hatta *optimus* (en iyi) kelimesiyle bağlantılıdır. Hem *bonus* hem de *optimus* aslında *duonus* kelimesinin Eski Latince versiyonundan türetilmiştir; yani bir bakıma, iyi anlamına gelmektedir. Bu kelimenin Proto-İtalik kökü ise *dwenos*'tur ve bu da sonuç olarak Proto Hint-Avrupa dilinde *dāu-* ve *dw-ene*'den türetilmiştir (73-74'ten sonra, Latince'de *bene* < *duened* > *duo* değişikliğinde aşağıdaki hecede ön sesli olmayan sesli harfin olduğu görülmektedir. *Bellus duenelos* > *duenlos* > *duello bellos*'u yansıtır.) (de Vaan, 2008). Dolayısıyla, sonuç olarak güzel, iyi ve hatta ilahi arasındaki anlamsal bağlantı tesadüfi değildir.

Slovakçada, aynı etimolojik kökene sahip olmalarına rağmen genellikle *pekný* (güzel) ve *dobrý* (iyi) arasında belirli bir anlam farkı göze çarpmaktadır. *Slovak Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, daha iyi anlamına gelen "*lepši*" sıfatını günümüzde yaygın olarak kullanılmayan ancak bazı şiirlerde görebildiğimiz, güzel anlamındaki "*lepý*" kelime kökü ile açıklamakla birlikte, "*velko-lepý*"

(muhteşem) kelimesine de atıfta bulunmaktadır (Králík, 2015). Bunun yanı sıra bahsedilen kelimenin orjinal formunun Hint-Avrupa dil ailesinden gelen bir kelime olan “*leip*” olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, günlük dile bakacak olursak -özellikle de ünlü düşünür Immanuel Kant’ın felsefi anlayışından baktığımızda- estetik ve etik, beğenme ve ahlaki veya aksiyolojik değerlendirme arasında bir fark görmek mümkündür. Bu iki niteliğin farklılaştığı görülmekle birlikte, belirli bir perspektiften, özellikle metodolojiktir ve anlamsal olarak da ilk bakışta görüldüğü kadar net değildir. Genellikle, güzel ve iyi kelimelerini ve yine aynı şekilde iyi ile de güzel kelimelerini özdeşleştiriyoruz (Schiller’in güzel bir insan ideali, ahlaki güzelliğin, iyiliğin gerekliliğini varsaymaktadır.) (Schiller, 1992). Bu değişebilirliğin nedenleri sadece kavramların mecazi doğasında ve dilin değişken kullanımında değil, aynı zamanda güzel olduğunu düşündüğümüz uyaranların veya objelerin, yine benzer şekilde iyi olduğunu da düşündüğümüz uyaranlara veya objelere çok benzer duyguları uyandırması gerçeğinde yatmaktadır. Ödül sistemimizin sınırsal (nöral) bağıntıları sayesinde iyi şeyleri (iyi olarak değerlendirdiğimiz davranışları) seviyoruz, aynı zamanda beğeniyoruz ve bu uyaranların hoşlukları ve bizde uyandırdıkları hoş hisler sayesinde güzel şeyleri iyi şekilde değerlendiriyoruz. Bu sayede şunu görüyoruz ki, hem kavramları hem de kelimeleri birbirine bağlayan şey, uyandırdıkları zevkli duygular ve onları sevdiğimiz bir şey olarak algıladığımız gerçeğidir; ama aynı zamanda evrimsel nedenlerden ötürü güzel olanı gelecek nesiller için iyi olarak algıladığımız da yadsınamaz bir gerçektir (Démuth, 2019).

Bununla birlikte güzel kavramının, başka bir anlamda iyi kavramıyla, detaylandırılma düzeyinin farklı bir ifadesi olarak değiştirildiği görülmektedir. Güzelce boyanmış bir resim genellikle iyi boyanmış resmi tanımlamak için kullanılan bir ifadedir. Ancak bu resimde gösterilen nesne çirkin olduğunda da iyi boyandığında da geçerlidir. İyi boyanmıştır, aynı zamanda canlı, uyum içinde, ikna edici şekilde güzeldir. Bu nedenle burada güzellik, mükemmellik, detaylandırma kalitesi bağlamında, duyarlılık vb. bağlamında iyi ile bağlantılıdır diyebiliriz. Yine bu bağlamda Macarcada *szép* kelimesinin kullanıldığını görmekteyiz. *Szép* ustalık ve deneyim anlamına gelir. Sırp-Hırvat dilinde ise *lep* veya *lijep* güzellik ve çekicilik arasındaki ilişki sorununu ortaya çıkarmaktadır (Derksen 2008’den sonra). Sırp-Hırvatça *lepota* terimi *lěpъ*’den (tutkal → boya → zengin, yüksek kaliteli → güzel) türemiş ve aynı zamanda güzelliğin kalitesinden ve dil bilimsel karşılaştırmasından (daha iyi anlamında) ortaya çıkmış olabilir diyebiliriz.

2.2.Gramer özellikleri

Birçok ülkede olduğu gibi, güzellik kavramı birçok farklı kültürde ve farklı toplumda; toplumun çok önemli bir yönünü temsil etmektedir. Türk Dil Ku-

rumunun (TDK) sözlüğüne göre “güzellik” kelimesinin birçok farklı anlamı vardır. Güzelliğin tanımına göre, sözlükte birçok atasözü bulmak da yine aynı şekilde şaşırtıcı olmayacaktır. Her şeyden önce, güzellik kavramını Türk Dil Kurumunun sözlüğünü baz alarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Türk Dil Kurumuna² göre güzel kavramının tanımı şu şekildedir:

1. *sıfat* Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı:
Güzel kız. Güzel çiçek.
Yalının en güzel odası bizimdi.
2. *sıfat* İyi, hoş:
Güzel şey canım, milletvekili olmak! - Çetin Altan
3. *sıfat* Beklenene uygun düşen ve başarı düşüncesi uyandıran:
Güzel bir fırsat.
4. *sıfat* Soyluluk ve ahlaki üstünlük düşüncesi uyandıran:
Güzel duygular. Güzel hareketler.
5. *sıfat* Görgü kurallarına uygun olan.
6. *sıfat* Sakin, hoş (hava):
Güzel bir gece.
7. *sıfat* Okşayıcı, aldatıcı, kandırıcı:
Güzel vaatler.
8. *sıfat* Pek iyi, doğru:
Güzel güzel amma!
9. *isim* Güzel kız veya kadın:
Güzeller deniz kenarına geldikleri zaman âşıklar da kale burçlarına ve bedenlerine dolarlar. - Asaf Halet Çelebi
10. *isim* Güzellik kraliçesi.
11. *zarf* Hoşa giden, beğenilen, iyi, doğru bir biçimde:
Arabayı koştururken boyunlarındaki ziller güzel şıngırdıyordu atların. - Reşat Enis
12. *zarf* Adamakıllı, şiddetli:
Karıkoca bu kuzu yüzünden güzel bir kavga ettiler. - Ömer Seyfettin

Güzelliği tanımlamak için kullanılan bu kelimeler çoğunlukla sıfattır. Aynı zamanda “güzel” sıfatına baktığımızda, Slovakçada belirli temelde üç temel

² <http://www.tdk.gov.tr/index> (Erişim Tarihi: 12.04.2020)

kalite seviyesinin (form) olduğunu öngörmekteyiz ve bunları yoğunluk derecesine göre sıralayacak olursak şöyle bir sonuçla karşılaşırız: Pozitif [birinci derece - *krásny* (güzel)], karşılaştırmalı [ikinci derece - *krajší* (daha güzel)] ile üçüncü derecede en güzel. Bu derece farkı, bireysel ifadeler arasındaki göreceli (karşılaştırmalı) ilişkiyi ifade etmektedir. Göreceli bir üstünlük ifadesi olarak Slovakçada *najkrajší* (en güzel) ifadesi her zaman çevreyle olan bir ilişkiyi ifade etmektedir (Daha az güzel bir şeye işaret eder.). Latince de bu ilişki karşılaştırmalı biçimde yapıldığı gibi *di* (-den) edatıyla veya *quod* (-an/-en) ekinin birleşimiyle de ifade edilebilmektedir. Slovakçada ise, *krásny* (güzel) kelimesi, karşılaştırmalı ve görece değişkenlik gösteren ilişkiden ziyade, yüksek bir kalite derecesini ifade etmek için oluşturulabilir ve bu tamamen karşılaştırmalı bir derecelendirmeden bağımsız olarak gerçekleşir. Bu derece daha önce de bahsettiğimiz gibi, ismin çıkış durumunda, belirli bir mutlak dereceyi ifade eden ve Slovakçada da *prekrásny*, *čarokrásny*, *divukrásny* ön eklerinin yardımıyla oluşturulur. Bu üstünlüğün mutlaklığı, bunun karşılaştırmalı bir ifade olmaması gerçeğinden dolayı meydana gelmektedir. Daha ziyade, ön ve son eki Slovakçada *vel'mi* (çok), *mimoriadne* (fevkalade), *nesmierne* (fazlasıyla/oldukça) şeklindeki örneklerle çoğaltılabilmektedir (Latince de ise son ek olarak *-ssimo / a / i / e.*). Slovakça ve yine birçok farklı dile baktığımızda ise, genellikle daha farklı bir tanımlama görmekteyiz. Bu da -göreceli üstünlüğün en yüksek derecesi, mutlak ifade anlamında olan- kalitenin tamamen doymuş ifadesidir. Bu bağlamda, şunu da belirtmekte sakınca yoktur ki mutlak güzellik derecesini ifade eden *samý* üstünlük ifadesi olarak *najkrajší* zamiriyle de ifade edilebilir: *samý najkrajší*. Bu ifade ise (İngilizcedeki *the very most beautiful*) söz konusu kalitenin ve aşırı uç noktasının mümkün olan en yüksek derecesini gösterir, bu da mümkün olanın üst sınırıdır. *Samý najkrajší* bir ve tekdir ve dünyada (grupta vs.) eş değeri yoktur. Bu bağlamda, sözde eşit güzelliğin göreceli bir karşılaştırmasının çok spesifik bir ifadesini görebiliriz. Yine bu bağlamda derece eşitliğinden bahsedebiliriz. Örneğin, Galce *mwy swynol* ifadesini (*swynol: mor swynol: mwy swynol: mwyaf swynol* - güzel: daha güzel: eşit derecede güzel: en güzel) eşit derecede güzel olarak çevirebiliriz (Čermák 2011). Bununla birlikte, birçok farklı dilde böyle bağımsız bir terminolojik form mevcut değildir.

Yine Slovakça ile devam edecek olursak şunu da belirtmeden geçmemek gerekir: *Krásny* sıfatının ikinci ve üçüncü derecesini (seçmeli) açıklayıcı bir şekilde oluşturmak da mümkündür. Örneğin, sıfatın ikinci ve üçüncü derece zarflarla daha çok, en çok vb. ana formundan oluşan bir ifade kullanabiliriz. Slovakçada sıfat olarak kullanılan kelime olan *krásny*'de ise bu durum çok daha nadir olarak karşımıza çıkmaktadır. Aksine, başka dillerde -örneğin İngilizcede- bu sıfatın (*beautiful, more beautiful, the most beautiful*) yoğunluk

derecesinin standart ve belirli bir şekli veya formu olduğunu görmekteyiz. Yunanca ve diğer bazı dillerde, karşılaştırmalı ve üstün formlara baktığımızda şunu görürüz ki karşılaştırmalı ve üstün formlar aynıdır ve yalnızca sıfattan önceki kelimeye göre farklılık gösterir. Diğer dillerde (örneğin İngilizce, Almanca gibi), belirteç olan veya belirteç olmayan kelimenin kullanımı, üstünlüğün göreceli ve mutlak formlarını birbirinden ayırabilmemizi sağlamaktadır.

Öte yandan, asıl mesele şudur ki, bu noktada “güzel” sıfatı, kendi semantik alanının ve onun ifadesinin farklı bir boyutuyla değiştirilmektedir. Bu şekilde, bir şeyin veya bir objenin Slovakçada *strašne krásny* (Türkçede *korkunç derecede güzel*) olduğunu görebilmekteyiz. Tıpkı bu örnekte gördüğümüz gibi böyle ifadeler, aslında deneyimlediğimiz bu gibi durumların korkunç olduğu ve hatta bize zarar verdikleri anlamına gelmemekle birlikte, tam tersine aslında son derece güzel ve hoş oldukları anlamına gelmektedir. Ters durumlar da belirtmek mümkündür ki, sevdiğimiz, hoşumuza giden bir korku durumunu ifade etmek için de yine Slovakçadaki *krásne strašný* (çok korkunç) kelimesi kullanılabilir.

Dilin ilginç bir yönü de şudur ki, yine Slovakçada *pekný* sıfatını (*pekný, peknejší, najpeknejší* sıfatları ile) düzenli olarak karşılaştırma durumunda kullanabildiğimiz, yine *krásny* sıfatını (*krásny, krajší, najkrajší* sıfatları) da yapabildiğimiz gibi düzenli bir karşılaştırma yapabilmemize rağmen *krajší* kelimesi, *krásny*'nin karşılaştırmalı formu olmaktan ziyade, *pekný* sıfatının (düzensiz) karşılaştırmalı formu olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte, *pekný* karşılaştırmasında olduğu gibi, *pekný*'den *krajší*'ye sanıldığı gibi yoğunluk veya orandaki bir değişiklikten daha ziyade (karşılaştırma durumunda) ve aynı şekilde özünü koruyup yeni bir terim olan *peknejší* ile tanımlanabilmektedir. İlginç olan şey Slovakçada bu sürecin sadece beş sıfat bazında geçerli olmasıdır ki bu sıfatlar şunlardır: *dobrý* (iyi), *zlý* (kötü), *velký* (büyük), *malý* (küçük), *pekný* (güzel). Yalnızca *pekný* teriminin zıddı olan *škaredý*'nin düzensiz karşılaştırmalı bir formu yoktur.

Şunu da belirtmek gerekir ki, *krásny* sıfatının *krása* ismiyle ilişkisi de benzer şekilde berrak değildir. Birçok farklı dilde, güzel kelimesinin orijinal sıfattan türetildiği açıktır (Örneğin Almancada *Schönheit* şüphesiz *schön* sıfatının önce geldiğini ve daha sonra ismin *-heit* son eki kullanılarak türetildiğini gösterir.). İngilizcede ise ters bir ilişki söz konusudur ve sıfat olarak kullanılan *güzel*'in, *beauty*'den önce geldiğini görürüz. İsim olan güzellik yani *beautiful* ise güzellik'in doyumluğundan türetilmiş bir terimdir. O hâlde güzellik'in, bir anlayış veya ögenin bir özelliği olarak çeşitli doyumluk dereceleriyle gerçekten var olan bir şey olup olmadığı veya sadece bireysel dürtülerin ve bunların sonucunda türetilmiş olan bir kavram olup olmadığı sorgulanabilir. Buradan

da bu kavramın evrensel bir kavram olarak güzelliğin kalitesini temsil etmesi amaçlanmıştır sonucu çıkmaktadır.

2.3. Bağlamsal özellikler

Güzellik kavramının günlük dilde kullanımının ayrı bir yönü de bağlamsal (özellikle tarihsel ve sosyal) yönleridir. Örneğin Arapçada *jamal* ifadesi, kavramların anlaşılması ve anlamı üzerinde tarihsel etkisi olan iyi bir örneği temsil etmektedir. Arapçadaki güzelliği temsil eden bu terim; eril bir kökeni ve aynı zamanda bir eril ismi de temsil etmekteyken (dişil bir isim olarak her zamanki güzellik algısının aksine), tarihî ve dinî bağlama göre anlamı tarih boyunca değişmiştir. İslam öncesi döneme bakacak olursak şunu görmek mümkündür: Güzellik özellikle şehvet, zevk ve sevincin kaynağı olarak algılanırken tam aksine İslamiyet dönemine baktığımızda güzellik kavramı aslında oldukça ilahiydi ve hatta Allah ile bağlantılıydı, Allah'ın iyiliğinin ve her şeye gücünün yettiğinin bir kanıtıydı. Kur'an, fiziksel ve duyuşal güzelliği daha az değerli olarak görürken öte yandan; mükemmellik, kontrol, haysiyet ve ahlak İslam anlayışında güzelliğin merkezi, odak noktası hâline gelmekteydi. Dahası, Kur'an'da "güzellik" kelimesi, değerli, iyi, övülen ve güzel anlamına gelir. Öte yandan, bir görüntü veya mükemmellik üzerine çekilmiş, işlemeli ve şeffaf bir perde anlamına da gelmektedir. Bu anlayışa göre genellikle dört temel güzellik vardır: maddi güzellik, manevi güzellik, makul güzellik ve Allah'ın mutlak güzelliği. Kur'an, güzelliği insanın ve doğanın ruhsal ve ahlaki güzelliği olarak adlandırır. Son olarak Arapçada güzellik kavramının başka bir boyutu daha vardır. Arapçada estetik, daha önce de bahsedildiği gibi iki farklı zaman diliminde ele alınmaktaydı: İslam öncesi dönem ve İslam sonrası dönem. Bu nedenle, estetiğin yorumlanmasında farklılıklar olduğuna şüphe yoktur. İslam'da, genel olarak dikkati dağıtması nedeniyle kadınların güzelliğini saklamak (örtmek) önemlidir. Kuşkusuz ki Kur'an'da bu konudan bahseden bölümler de bulmak mümkündür.

Ayrıca Kur'an'ın *Kütüb-i Sitte* adı verilen birçok yorumu bulunmaktadır. *Kütüb-i Sitte*, İslam dininin en önemli iki kaynağından biri olan sünnet malzemesini oluşturan en özgün (güvenilir) hadislerden oluşan altı hadis kitabına verilen genel addır. Bu altı kitap, Kur'an'dan sonra en otantik kitaplar olarak kabul edilen Buhara, Tirmidhi, Nesai ve İbn Mace'nin eserlerinden oluşmaktadır. Taymiyyah'a göre (Taymiyyah ve 'Abd al-Halîm, 1999) Allah güzeldir ve bu nedenle güzelliği sever. Orijinal metinde şöyle buyurulmuş olabilir: Allah cemildir ve cemili sever. Onlar (güzel insanlar), insanların dikkatini çeken ve onlar üzerinde iyi bir izlenim bırakan gülümseyen, hoş tutumlara sahip güzel insanlardır. Kişinin içindeki güzellik dışarıya yansır, yüz ve görünüşün güzelliği ahlakın güzelliğinden gelir. İnsanların sıkıntılarını anlamak ve onlara yardım etmeye çalışmak ya da onlara neşe katmak, bir kimseyi güzelleştirir.

Güzellik, farklı hadislerde farklı kavramlarda açıklanmıştır. Bunlardan birinde *husn* kökünden *hisn* ve *mehasin* kavramlarıyla açıklanmaktayken diğer açıklamalarda *jamil* ve *jamal* kavramıyla ifade edilmektedir. Her iki kavram da güzel, hoş anlamında kullanılmaktadır. Kısaca ifade edecek olursak güzel; göze ve kulağa hoş gelen, insanlar üzerinde iyi bir etkiye sahip olan bir şey veya durum olarak tanımlanabilmektedir.

Güzellik kavramı din ile bağlantılı mıdır? Güzellik algısı ile inanç arasında herhangi bir bağlantı bulmak mümkün müdür? Farklı kültürlerdeki anlayış farklılıkları ile ilgili olarak tarihsel kökeni veya dinî inancın temeli nedeniyle inanç esasında şekillenen farklılıklar olabileceği düşünülmektedir. Bu varsayımın en temeli, Slovak kültürü ile Türk kültürü arasındaki karşılaştırmaya dayanmaktadır. Örneğin Türkiye’de İslam’a inanmanın bir sonucu olarak birçok cami görmek mümkündür. Yine de bu camilerdeki motiflere ve nakışlara, özellikle iç mimariye bakacak olursak bunun Hristiyan kiliselerinden çok farklı olduğunu gözlemleyebiliriz.

Avrupa’daki anlayışta, güzellik konusunun kültürel gelişiminde benzer tarihsel değişimler bulabiliriz. Umberto Eco (2005), güzelliğin, anlayışının, çağrışımlarının ve ideallerinin coğrafi-kültürel-tarihsel bağlamlara ve koşullara bağlı olarak sık sık değiştiğini belirtmektedir. Güzellik kavramı genellikle Avrupa’da orantı, düzenlilik ve uyumun bir ifadesi olarak temsil edilmekteydi. Nesnelerin uygunluğu ve nesnelerin orantılılığı gibi birçok önemli etmen çoğu zaman bizi aşkın ve hatta büyülü bir güzellik algısına götürmektedir. Güzelliğin organize olduğuna ve bizi daha derin bir düzene ve nesnelerin düzeninin anlamına götüreceğine inanılmaktaydı. Öte yandan, güzellik anlayışımız özellikle birkaç farklı etmen tarafından -spontanlık, huzursuzluk ve anlaşılmazlık- gibi bu organizasyonu, harmoniyi ve düzeni bozan etmenlerle kesintiye uğrayabilir. Güzelliği kavramanın, anlamının ve analiz etmenin neredeyse imkânsız olması, bizde entelektüel bir ilgi uyandırmakla birlikte duyularımızla kavranamayan bu çok yönlü kavramı yüce kategorisine taşımak kuşkusuz ki şaşırtıcı olmayacaktır. Karşıt konumda ise genellikle sadelik ve zarafet olacaktır.

Bir başka örnek olarak Uzak Doğu’dan Japonya’ya bakabiliriz. Japon estetiği, güzellik fikrini tanımlamamıza yardımcı olan bir dizi estetik prensibi ve ideali taşımaktadır. Bu unsurlardan bazıları; kusurlar (*Wabi-sabi*’nin ideali - özellikle asimetri), düzensizlik (*Fukinsei*), basitlik (*Kanso*), tarihsellik (*Koko*), doğallık (*Shizen*), nezaket ve görkemsizlik (*Yügen*), özgürlük ve kendiliğindenlik (*Datsuzoku*), huzur (*Seijaku*), aynı zamanda bazıları da mükemmellik (*Miyabi*), narin basit bir güzellik (*Shibumi*), kişisel zarafet (*Iki*), anlam derinliği (*Yügen*) veya mevcut hasarın açıklaması ve vurgusu ile birlikte bu-

nun üstesinden gelme şekli (*Kintsugi*) (Parkes ve Loughnane, 2018) olarak açıklanmaktadır.

Yine benzer şekilde, genellikle uzak kültürlerde sadece farklı güzellik ideallerini değil (belirli güzellik idealini temsil eden simgeler, örneğin, yaralı cilt, dövme, uzun boyun, küçük ayaklar, gerilmiş bir alt dudak veya onu daha da ortaya çıkarmak ya da botoks vb.), aynı zamanda güzelliği neyin oluşturduğuna ve onun ana anlamsal boyutlarına ilişkin farklı bir anlayışı da bulabilmek mümkündür. Bu sebeple, çeşitli farklı dönemlerde, çeşitli birçok farklı kültürde ve toplumda güzelliğin farklı yönlerinin tercih edilmesi ve aynı şekilde farklı toplumlarda güzelliğin farklı bir etmeninin vurgulanması şaşırılmayacak bir sonuç olacaktır. İlginç olan durum ise şudur ki bu etmenlerinin çoğunu ancak evrimsel, tarihî veya kültürel bağlamlarını okumaya başladığımızda anlayabildiğimiz güzelliğin kültürel, tarihsel ve evrimsel olarak koşullandırılmış bu yönlerinin değişebilir ve hatta diğer kültürel ve tarihî bağlamlarda dönüştürülebilir olması da dâhil olmak üzere bu bağlamlarda (çeşitli moda trendleri ve estetik duygu idealleri ile beraber örneğin Japonya’da soluk cilt, Kore’deki göz şekillerindeki değişiklikler vb.) çekici oldukları düşünülebilmektedir. Estetik nesnelerin tüm objektif özellikleri hemen her zaman ve her durumda beğenme hisleri oluşturmaya da dünyanın birçok yerinde güzellik olarak tanımladığımız anlamsal alanı karakterize eden çok benzer anlamsal içeriği ifade eden farklı birçok kavram bulabilmekteyiz. Bu kavramlar sadece nesnelerin, bilinen nesnel özelliklerinden dolayı olmayabilir ve daha yakından incelediğimizde aslında, çeşitli dillerde bu anlamsal boşluklar aynı şekilde bölünmeyebilir. Fakat görünüşe göre, güzellik kavramını bir şekilde tanımlamamıza ve anlamlandırmamıza yardımcı olan kavramsal şemalarımız, bu anlamsal alanın güzellik kavramının bazı boyutlarını adlandırmasına rağmen, güzel bir şey algıladığımızda sahip olduğumuz evrensel veya çok benzer duymalara ve estetik deneyime dayanıyor gibi görünse de hiç kuşku yok ki kültürel ve tarihsel olarak şartlandırılmıştır diyebilmekteyiz.

3. Sonuç

Son olarak şunu belirtmek gerekir ki, bu analizin ana amacı güzellik kavramını en iyi şekilde açıklamakla birlikte, diğer dil ailelerinden birçok farklı dil ile etimolojik, bağlamsal ve dil bilimsel yönlerden farklılıklarını ve benzerliklerini irdelemek ve açıklığa kavuşturmadır. Bu sayede güzellik kavramını farklı boyutlarıyla birlikte tümüyle ele alıp aslında açıklaması neredeyse imkânsız olan bu kavramı, anlamsal boyutlarıyla birlikte analiz üzerinde çalışılmıştır. Elbette ki, güzellik kavramı bir analiz ile açıklanamayacak kadar geniş bir kavramdır. Ancak özellikle Türkçede güzellik kavramının etimolojisi, tarihsel boyutu ile birlikte anlamsal olarak incelemeye çalışılmıştır. Ayrıca güzellik kavramının estetik boyutu ile birlikte yine diğer dillerde tamamen farklı

kökenlerden türemiş olduğu gerçeği de yadsınamayacak bir başka boyuttur. Yine vurgulanması gereken bir başka nokta ise, Türkçede ve diğer dillerde güzellik kavramının derecelendirmesinde farklılıklar olduğudur.

Şunu söylemek yerinde olacaktır ki bu etimolojik, dil bilimsel ve bağlamsal analizin, çeşitli boyutlarda araştırılmasında fayda olan çok karmaşık bir yapıyı temsil ettiği sonucuna varılabilmektedir. Makalede de görüldüğü üzere, güzellik kavramının anlamını ve bazı temel anlamsal boyutlarını kavramamıza rağmen, onu daha kesin ve anlamsal olarak açık bir şekilde kavramaya çalıştığımızda, bu kavramın ayrıntılı ve eksiksiz yapısını kavramak çok mümkün olmamaktadır. Bu çalışmada, güzellik kavramının anlamını kavramadaki sorunların en temel nedenlerinden birinin, birden fazla farklı alana dayanan soyut ve kapsayıcı bir kavram olduğuna dikkat çekmeye çalışılmıştır. Diğer birçok farklı dil ailesinin yanı sıra, bu kavram, çeşitli dillerde, güzellik kavramını ifade eden temel terimin, tamamen farklı köklerden ve temellerden türediği ve geliştiği gerçeğinde kendini göstermektedir. Güzellik kavramının en önemli mihenk taşlarından birinin, estetik deneyim ve estetik değerlendirme ile ortaya çıkan hoş ve daha az hoş duyguların belirlenmesi olduğu gösterilmiştir. Güzellik kavramını tanımlamak için sıklıkla kullanılan diğer boyutların yanı sıra mükemmeliyet durumu, detaylandırma kalitesi, iyi olma kalitesi, uyum kalitesi, istisnai olma durumu gibi kavramlar göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca bu araştırma şunu göstermektedir ki önceki teorik araştırmalarımızla da yakından ilişkili olmakla beraber güzellik kavramının kavramsal analizine göre, hoşluğa ek olarak güzelliğin başlıca boyutları arasında; öznellik - nesnellik, mükemmellik - kusurluluk, istisnalık - ortak yönlülük, basitlik - karmaşıklık, aktif olma - pasif olma boyutları da yer almaktadır (Démuth, 2017, s. 31-52; Démuth ve Démuthová, 2019, s. 295-306). Bu makalede daha önce de bahsedilen boyutların birçoğu, çeşitli farklı dillerde güzellik kavramını ifade ettiğimiz temel estetik terimlerin içeriğinde doğrudan yer almaktadır demek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte, Hosoya (2017) ve Menninghaus (2019) araştırmalarında, bir dizi spesifik ve somut estetik kategori daha saptamışlardır; bu saptadıkları kategoriler içinde yer alan estetik kavramların ve kategorilerin kullanımı arasında nispeten yüksek bir iç tutarlılık olduğunu belirtmişlerdir. Bu da bir dilin tüm kullanıcıları arasındaki en düşük iç benzerlik, en genel ve kapsayıcı güzellik kavramında bulunmaktadır diyebiliriz. Bu tanımdan yola çıkacak olursak güzellik kavramının çok sayıda boyutu olduğu ve bu nedenle bu kavramın tanımının oldukça sorunlu ve karmaşık olduğu sonucuna ulaşırız. Bu da genellikle estetik yargının sözde öznel doğasında ortaya çıkmaktadır. Bu nesnel eksiklik (ve bu nedenle referans aldığımız sistem ile değerlendirmeyi yaptığımız bağlamlar arasındaki fark) sorunu değildir. Kavramın farklı temel boyutlarına odaklanan dili konuşanlar ve böylece

belirli bir kesimin kullandığı (ve kendileri tarafından seçilen kavramı ifade ettiği alanların) farklı semantik alanlarda olduğunu görmekteyiz.

Sonuç olarak güzellik kavramının daha iyi anlaşılması için çeşitli kültürel ve dilsel bağlamlarda doygun hâle geldiği daha spesifik estetik kavramların ve boyutların ayrıntılı bir analizinin (ampirik olarak, estetik ve dil bilimi *top-down* adı verilen bir yöntemle kullanılan bir yaklaşım) ve karşılıklı anlamsal ilişkilerin bir analizinin yapılması gerektiği ortadadır.

Kaynakça

- Chen, W., Qi, J. ve Hao, P. (2018). On Chinese aesthetics: Interpretative encounter between Taoism and Confucianism. *Journal of Culture and Dialogue*, 6(1), 61-76.
- Clark, M. (1999). *Etymological dictionary of Biblical Hebrew: Based on the commentaries of Samson Raphael Hirsch*. Jerusalem: Philipp Feldheim.
- Cunliffe, R. J. (1924). *A lexicon of the Homeric dialect*. Oxford: Oxford University.
- Čermák, F. (2011). *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum.
- Démuth, A. (2019). *Beauty, aesthetic experience, and emotional affective states*. Berlin: Peter Lang.
- Démuth, A. (2017). *Conceptual analysis of the concept of beauty in cognitive-scientific research. The Cognitive Aspects of Aesthetic Experience – Introduction* (ed. A. Démuth) içinde s. 31-52. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Démuth, A. (2018). Heidegger a problém (ne)naladenosti. *Heidegger v Česku, Polsku a na Slovensku* (ed. V. Leško, K. Mayerová) içinde s. 143-159. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.
- Démuth, A. (2020). *K problematike geometrizovania krásy a estetických pojmov. Filozofia*, 75(2), 121-132. doi: <https://doi.org/10.31577/filozofia.2020.75.2.4>.
- Démuth, A. ve Démuthová, S. (2019). The problem of mapping the semantic spaces of aesthetic concepts. *International Journal of Multidisciplinary Thought*, 7 (2), 295-306.
- Derksen, R. (2008). *Etymological dictionary of the Slavic inherited lexicon*. Leiden, Boston: Brill.
- de Vaan, M. (2008). *Etymological dictionary of Latin and the other Italic languages*. Leiden, Boston: Brill.
- DWDS – *Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. Das Wortauskunftssystem zur deutschen Sprache in Geschichte und Gegenwart*. Berlin-Brandenburgischen Akademie der Wissenschaften. Online: <https://www.dwds.de/>
- Eco, U. (2005). *Dějiny krásy*. Praha: Argo.
- Gramatika súčasnej gréčtiny* (2015). Bratislava: Lingea.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu. online: <http://www.sozluk.gov.tr>

- Etymonline (2020). *Online etymology dictionary*. <https://www.etymonline.com/search?q=beauty>.
- Hilský, M. (1997). *Shakespearove sonety*. Praha: Torst.
- Hornby, A. S. (2011). *Oxford advanced learner's dictionary of current English* (ed. J. Crowther). Oxford: Oxford University.
- Hosoya, G., Schindler, I., Beermann, U., Wagner, V., Menninghaus, W., Eid, M. ve Scherer, K. R. (2017). Mapping the conceptual domain of aesthetic emotion terms: A pile-sort study. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts, 11* (4), 457-473. doi: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/aca0000123>.
- Itkonen, E. ve Joki, A. J. (1969). *Suomen kielen etymologinen sanakirja*. 4. [roskooli-teili]. Helsinki: Suomalais - ugrilainen seura. online: https://www.kotus.fi/sanakirjat/muut_sanakirjat/etymologisia_sanakirjoja
- Kluge, F. (1891). *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Králik, L. (2015). *Stručný etymologický slovník slovenčiny* Bratislava: Veda.
- Levinson, J. (2011). Beauty is not one: The irreducible variety of visual beauty. *The Aesthetic Mind* (ed. E. Schellekens ve P. Goldie) içinde s. 190-207. Oxford: Oxford University.
- Liddell, H., G. ve Scott, R. (1940). *A Greek-English lexicon*. (Machine readable text). Oxford: Trustees of Tufts University.
- McIntosh, C. (2013). *Cambridge advanced learner's dictionary*. Cambridge: Cambridge University.
- Menninghaus, W., Wagner, V., Kegel, V., Knoop, Ch. A. ve Schlotz W. (2019). Beauty, elegance, grace, and sexiness compared. *PLoS ONE, 14*(6), 1-19. e0218728. doi: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0218728>.
- Nişanyan, S. (2011). *Sözlerin soyağacı. Çağdaş Türkçenin kökenbilim sözlüğü*. İstanbul: Everest.
- Parkes, G. ve Loughnane, A. (2018). Japanese aesthetics. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. (ed. Edward N. Zalta). (Winter 2018 Edition). Online: <https://plato.stanford.edu/archives/win2018/entries/japanese-aesthetics/>.
- Pfeifer, W. et al. (1993). *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen. Digitalisierte und von Wolfgang Pfeifer überarbeitete Version im Digitalen Wörterbuch der deutschen Sprache*. online: <https://www.dwds.de/wb/wb-etymwb>
- Pokorný, J. (1959). *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Bern: Francke.
- Rejzek, J. (2001). *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda.
- Schelling, F. W. J. (1990). *Výbor z díla. Rané spisy*. Praha: Svoboda Libertás.
- Schiller, F. (1992). *Výbor z filozofických spisů* Praha: Svoboda Libertás.
- Špaňár, J. ve Hrabovský, J. (1998). *Latinsko/slovenský-Slovensko/latinský slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

- Ibn-Taymiyyah, Ahmad ibn ‘Abd al-Ḥalīm. (1999). *Kitab al-Iman: Book of faith*. Kuala Lumpur: Islamic Book Trust.
- Vilchez, J. M. P. (2017). Aesthetics in Arabic thought: From pre-Islamic Arabia through al-Andalus. *Handbook of Oriental Studies. Section one: The Near and Middle East* içinde s. 480-485. Leiden: Brill.
- Vopěnka, P. (2001). *Úhelný kámen evropské vzdělanosti a moci*. Praha: Práh.
- Walde, A. (1938). *Lateinisches etymologisches Woerterbuch*. (ed. Hoffmann, J.B). (3rd Edition). Heidelberg: C. Winters Universitätsverlag.
- Żmigrodzki, P. ve ark. (2018). *Wielki słownik języka polskiego*. Warszawa: Instytut Języka Polskiego PAN. online: <https://www.wsjp.pl/index.php?szukaj=ładny>.

Extended Summary

The main purpose of this article is to explain the concept of beauty in the best way, to examine and clarify the differences and similarities in many different languages from other language families with etymological, contextual and linguistic aspects. There is no doubt that beauty is one of the fundamental concepts in philosophy and the study of aesthetics. In this way, it has been studied to analyze the concept of beauty with its different dimensions, and to analyze this concept, which is almost impossible to explain, together with its semantic dimensions. The subject matter of this study is to analyse of the reasons why the notion of beauty is one of the vaguest notions, and not only in the study of aesthetics. One of the possible reasons that beauty is problematic and difficult to grasp is its potential multidimensionality. Similarly, in this study, it has been tried to draw attention to the fact that one of the main reasons for understanding the meaning of the concept of beauty is an abstract and inclusive concept based on more than one different area.

From this etymological, grammatical and contextual analysis it can be seen that the semantic analysis of the notion of beauty represents a very complicated task that needs to take place on several levels. Although we intuitively understand the meaning of the concept of beauty and some of its chief semantic dimensions, as soon as we attempt to comprehend it in a more precise and semantically clear way, the detailed and complete structure of this notion often wholly escapes us. In this study we have attempted to point out that one of the reasons for problems in comprehending the meaning of the notion of beauty is that it is an abstract overarching concept that draws on a number of diverse areas. Inter alia, that is manifested in the fact that in various languages, the basic term that denotes the concept of beauty is derived from wholly different roots and bases. We have shown that one of the most important dimensions of this concept is the designation of pleasant and less pleasant feelings which are brought about by the aesthetic experience and aesthetic evaluation. Among other dimensions frequently used to designate the notion of beauty belongs perfection – the quality of elaboration, goodness, harmony, exceptionality and some others. This correlates with our previous theoretical research – the conceptual analysis of the notion of beauty shows that, in addition to pleasantness the dimensions of beauty are subjectivity and objectivity, perfection-imperfection, exceptionality-commonplaceness, simplicity-complexity, activity-passivity. Many of these dimensions are directly contained in the basic aesthetic terms by which we denote the concept of beauty in various languages. However, Hosoya and Menninghaus have noted, in their research, that while in a number of more specific and concrete aesthetic categories there is a relatively high internal cohesion between the use of aesthetic notions and categories by scholarly and non-scholarly users of the natural language. The lowest internal correspondence between all users of the language is in the most general and broadscale notion of beauty. It means that this concept draws on a number of dimensions and therefore its definition is rather problematic, which is often manifested in the so-called subjective nature of aesthetic judgement. That, however, may not be an issue of a lack of objectivity (and therefore in the difference of reference frameworks – contexts in which we make the assessment) but rather in the users of the language who focus on

different fundamental dimensions of the notion and thus on different semantic areas to those which the particular user (and the notion selected by them) refers.

This brings us to the conclusion that a closer understanding of the concept of beauty requires a detailed analysis of more specific aesthetic notions and dimensions which saturate this concept in various cultural-linguistic contexts, both through empirical analyses of the fundamental aesthetic concepts in various users of language (an approach using empirical aesthetics and linguistics with a top down method) as well as through an analysis of their mutual semantic relationships. That seems to be a way that we might remove the lack of clarity and semantic vagueness of the notion of beauty in various languages but to also understand more closely how the particular cultural-historical-linguistic contexts influence our manner of thinking about things, as well as the manner of the subsequent classification of the world and aesthetic experience in the particular linguistic environment.

